

Бурак І.О.

УДК 657

РОЗРАХУНКИ МІЖ ДІЛОВИМИ ПАРТНЕРАМИ: ФОРМИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

В процесі здійснення торговельної діяльності невід'ємним атрибутом та складовою всього виробничо-господарського комплексу є сукупність розрахункових операцій, які прискорюють обертання оборотних коштів, забезпечують реалізацію господарських зв'язків та відіграють важливу роль в процесі розширеного відтворення. Реалізація договірних відносин та виконання відповідних обов'язків та зобов'язань відбувається за допомогою здійснення розрахунків.

Аналіз загальної та спеціальної літератури свідчить, що на сьогоднішній день немає однозначного тлумачення терміну «розрахунки». Дослідження розрахункових відносин в історичному аспекті та з погляду позицій різних авторів дає змогу максимально наблизитися до їх економічної сутності та виокремити конкретні пропозиції щодо вибору оптимальних форм та методів розрахунків з діловими партнерами, удосконалення їх обліку.

Перш за все, слід загадати про той факт, що ані в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[1], ані в Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку не зазначається визначення терміна «розрахунки». Такий стан незрозумілий, адже тільки в Плані рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій налічується 25 спеціалізованих рахунків «Розрахунки з ...», що розташувалися в двох класах: клас 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» та клас 6 «Поточні зобов'язання». З цього випливає, що розрахунки є одним з головних об'єктів бухгалтерського обліку, а тому, на нашу думку, доцільним та необхідним є регламентування як терміну «розрахунки», так і критеріїв щодо їхнього визнання, оцінки та відображення повної, правдивої та неупередженої інформації про них.

В інших нормативно-правових актах зустрічається поняття розрахунків, проте єдине трактування їх сутності та змісту також відсутнє. Так, Закон України «Про споживчу кооперацію» під розрахунками розуміє виключно грошові розрахунки (ст. 13).

Найбільш конкретно про можливість здійснення розрахунків у негрошовій формі згадується в Податковому кодексі України. Так, ст.14.1.10 Кодексу визначає, що «бартерна (товарообмінна) операція – це господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у негрошовій формі...»

Проте ряд інших нормативно-правових актів таких як Цивільний кодекс (ст.1087), Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» (ст.4.1), Закон України «Про банки і банківську діяльність» (ст.51) регламентують лише дві форми здійснення розрахунків: готівкову та безготівкову.

Неоднозначність застосування терміну «розрахунки» в законодавстві України зумовлено, на наш погляд, тим, що визначення розрахунків досить часто обмежуються виключно грошовою сферою, що не можна вважати правильним.

Питання, пов'язані з виникненням та регулюванням відносин, що утворюються в процесі здійснення розрахунків, досліджувалися багатьма вченими, проте і це не забезпечило єдиного трактування і однозначності їх суті (таблиця 1).

Таблиця 1. Дефініції поняття «розрахунки».

№ з/п	Автор	Визначення
1.	Безруких П.С.	Розрахунки – це грошові взаємовідносини, що виникають між організаціями по товарних і нетоварних операціях (ст. 414)
2.	Білик М.С.	Грошові розрахунки (платежі) – процедури пред'явлення та задоволення у грошовій формі вимог та зобов'язань, що виникають під час здійснення господарської діяльності (ст.8)
3.	Чацкіс Ю.Д., Лисюк О.М., Михайлова Т.П.	Розрахунки – це система взаємовідносин між підприємствами і громадянами, заснована на грошовому погашенні вартості товарно-матеріальних цінностей, робіт, послуг (ст.117)
4.	Філімоменков О.С.	Під розрахунками розуміє систему грошових відносин, пов'язаних з оплатою товарів, послуг та виконанням інших фінансово-кредитних зобов'язань підприємств, організацій, населення (ст. 23)
5.	Колектив авторів під ред. Сухарева А.Я.	Розрахунки – здійснення платежів по грошових зобов'язаннях (ст. 316)
6.	Колектив авторів під ред. Чупіса А.В.	Розрахунки – це система організації і регулювання платежів щодо грошових вимог і зобов'язань з ціллю обслуговування платіжного обороту (ст.4)
7.	Подцерковний О.П.	Розрахунки – грошові відносини, що виникають з приводу повного або часткового погашення боргу грошовими коштами (шляхом платежу) або будь-яким іншим чином – в тому числі послугою за послугу чи товаром за товар (ст. 32)
8.	Власова І.О.	Розрахунки – це система взаємин між юридичними та фізичними особами, що виникають у момент практичного виконання юридично оформлених фінансових зобов'язань при здійсненні товарних та нетоварних операцій (ст. 130)
9.	Ожегов С.І.	Розрахунки – повернення грошей в якості відшкодування чого-небудь або надання послуги за послугу
10.	Райзберг Б.А., Лазовський Л.Ш., Стародубцева О.Б.	Розрахунки – 1) технічний підрахунок показника; 2) сплата коштів по зобов'язанням; 3) документ, складений на підставі підрахунку, розрахунку (ст. 296)

Можна сказати, що в основі з'ясування сутності розрахунків різних авторів лежать виключно грошові засади, що так чи інакше характеризують природу розрахункових відносин. При цьому ряд авторів (Чацькіс Ю.Д., Михайлова Т.П., Філімоненков О.С., колектив авторів під ред. Цупіса А.В., Власова І.О., Лисюк О.М.) розглядають розрахунки як систему, що має своїх учасників, що в процесі взаємодії формують відповідні взаємовідносини на договірній чи іншій основі.

Цікаво, що Подцерковний О.П., Герасимович А.М., Білик М.С. у своїх дослідженнях ототожнюють терміни «грошові розрахунки» (рис. 1) та «платежі». На нашу думку, таке ототожнення не є правильним. Платіж є частиною системи розрахунків, а не навпаки. Виконання платежу, тобто безпосередньо переказ коштів – одна операція, що забезпечує функціонування системи, проте і навіть її значущість не дає права проводити аналогію між цими поняттями.

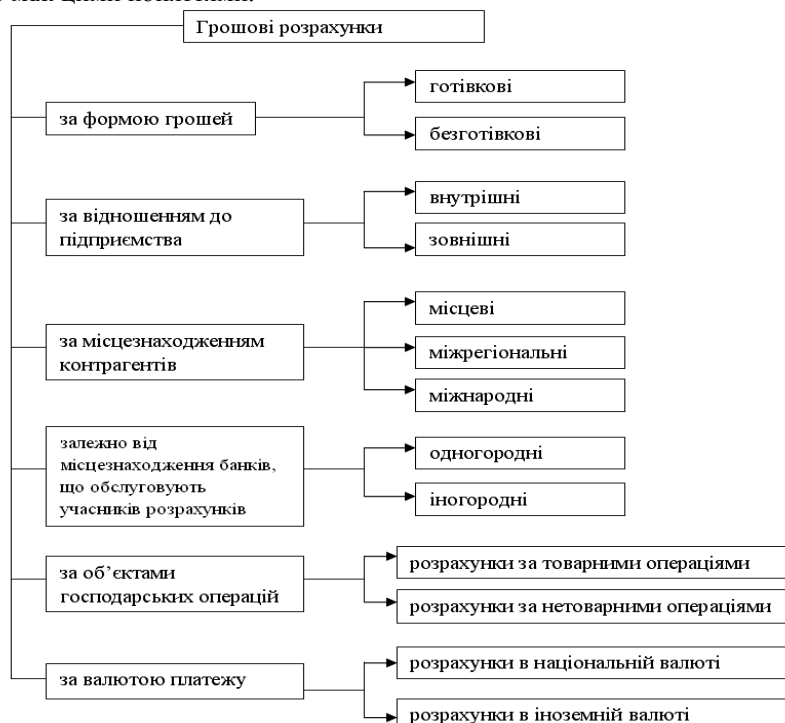

Рис. 1. Ознаки класифікації грошових розрахунків.

Оскільки більшість великих підприємств України співпрацюють з іноземними діловими партнерами, вважаємо за потрібне детальніше зупинитись на сутності цього поняття.

З погляду теорії Шемет Т.С. розглядає міжнародні розрахунки як систему грошових відносин суб'єктів системи світового господарства з приводу виконання та регулювання платежів за грошовими вимогами і зобов'язаннями, що виникають у сфері зовнішньоекономічної діяльності. При цьому автор виділяє наступні специфічні особливості, що притаманні міжнародним розрахункам:

- відбуваються за умов незбігу періодів виробництва і реалізації товарів, віддаленості ринків збуту;
- застосування міжнародних розрахункових одиниць (СДР, євро), валют провідних країн;
- правова регламентація здійснюється різними за природою та юридичною силою правовими актами та нормами міжнародного права, які містяться у міжнародних правових актах;
- характерними рисами функціонування системи міжнародних розрахунків у розвинених країнах є «багато мережева діяльність», що включає в себе поєднання нових і традиційних технологій та інструментів, самообслуговування, дистанційне обслуговування, використання глобальної мережі Internet, створення телефонних центрів, надання нових банківських продуктів (ст.17-18).

Розрахункові відносини, що виникають в процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності Ловінська Л.Г. розглядає як відносини, що врегульовані нормами національного та міжнародного права та виникають між національними та іноземними суб'єктами з приводу організації здійснення платежів на грошові вимоги і зобов'язання та контролю за їх виконанням в процесі господарювання.

Аналіз іншої спеціальної літератури з економіки та управління (Боринець С.Я., Красавіна Л.Н., Кредісов А.І., Носкова І.Я., Рибалкін В.Е., Філіпенко А.С.) дає змогу виділити наступні елементи системи міжнародних відносин (рис. 2).

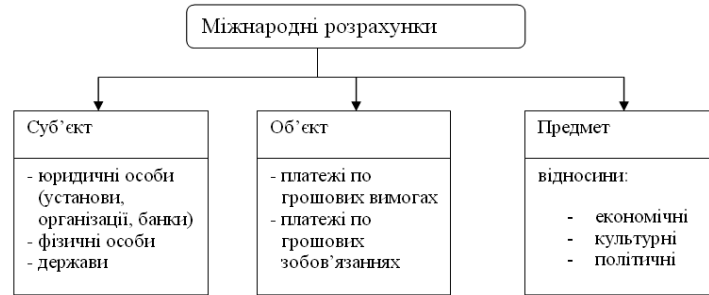

Рис. 2. Елементи системи міжнародних розрахунків.

Таким чином, в результаті проведеного дослідження спеціальних літературних джерел, можна зробити висновок, що більшість авторів у своїх дослідженнях підкреслювали грошовий характер розрахунків, в тому числі і міжнародних. Вважаємо таке бачення неправильним, оскільки, на нашу думку, розрахунки між діловими партнерами здійснюються не тільки в грошовій формі, але і за допомогою негрошових форм (бартер, вексель, кліринг). Незаперечним доказом в підтвердження такої думки може слугувати той факт, що в Плані рахунків існують спеціальні рахунки для їх відображення, а саме: 182 «Довгострокові векселі одержані», 34 «Короткострокові векселі одержані», 51 «Довгострокові векселі видані», 62 «Короткострокові векселі видані».

Отже, з розглянутого вище ми можемо навести власне бачення поняття розрахунків. Розрахунки – система взаємовідносин між суб'єктами господарювання з приводу організації та реалізації договірних відносин, що виникають в момент виникнення будь-яких зобов'язань за об'єктом договору до моменту повного погашення заборгованості в будь-якій формі (включаючи негрошову), та включає в себе організацію, проведення та регулювання сукупності платежів.

Застосування різних засобів та інструментів платежу, що поєднані у певній сукупності та послідовності, у погодженні між контрагентами угоди терміни, визначають форму розрахунків.

Новосьолова Л.А. визначає форму розрахунків як встановлені законодавством, а також звичаями ділового обороту способи виконання через банк або іншу кредитну організацію грошових зобов'язань, які характеризуються певним видом розрахункового документа, документообігом та способом платежу.

Ващенко Ю.В., трактує форму розрахунків, звертаючись до юридичного підґрунтя. Так, під формою розрахунків він розуміє урегульовану нормами права на підставі принципів безготівкових розрахунків сукупність способу платежу, форм розрахункових документів та відповідного їм документообігу, джерел платежу, а також прав та обов'язків учасників безготівкових розрахунків. На його думку, форми розрахунків формуються та відрізняються одна від одної саме поєднанням (варіаціями) різновидів складових елементів, визначених відповідними правовими нормами.

Аналізуючи нормативно-правові акти, що регламентують порядок здійснення та регулювання розрахунків між суб'єктами господарювання, слід виокремити дві форми розрахунків: готівкові та безготівкові. В основі цього поділу лежить безпосереднє використання грошей як засобу обігу.

Під готівковими розрахунками слід розуміти платежі готівкою підприємств (підприємців) і фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, безпосередньо не пов'язаними з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Під безготівковими розрахунками слід розуміти перерахування грошових коштів з рахунку підприємства-платника на рахунок підприємства-отримувача. Фінансовим посередником при таких розрахунках виступає банк, який надає послуги своїм клієнтам, у даному випадку підприємствам.

На думку ряду дослідників (Ловінська Л.Г., Ростовцева Н.В., Новосьолова Л.А) при розмежуванні форм розрахунків слід виокремити таке поняття як «спосіб безготівкових розрахунків», під яким слід розуміти економічно і фінансово обумовлений порядок здійснення грошових відносин між постачальником і платником. При цьому вони виділяють два способи здійснення безготівкових розрахунків:

1) перерахування коштів з банківського рахунка на рахунок одержувача коштів шляхом відповідних записів;

2) зарахування взаємних вимог платника й одержувача коштів.

Досліджуючи спеціальну літературу (Герасимович А.М., Ващенко Ю.В., Новосьолова Л.А., Білик М.С.), було з'ясовано, що більшість фахівців в області фінансів та банків розглядають саме безготівкові розрахунки, що становлять майже 80-90% усього грошового обороту. Оскільки розрахунки з діловими партнерами в більшості випадків здійснюються в безготівковій формі, то за доцільне вважаємо розглянути їх більш детально.

Безготівкові розрахунки як важлива складова грошового обороту підприємства, потребують науково та економічно обґрунтованої практики щодо їх здійснення, дієвих факторів впливу з метою можливих засобів практичного втілення ідей щодо вдосконалення і раціоналізації системи безготівкових розрахунків.

Задля досягнення цієї мети Власова І.О. виділяє сукупність функціонально-логічних елементів системи безготівкових розрахунків, що в процесі взаємодії доповнюють єдність їх механізму, а саме: принципи, форми, види безготівкових розрахунків, розрахункові документи та вимоги до організації безготівкових розрахунків.

Ефективність функціонування як економіки в цілому, так і кожного окремого підприємства значною мірою залежить від організації розрахунків. Ряд авторів (Журавльова Т.О., Назаркіна Л.І., Білик М.С., Поддєрьогін А.М.) виділяються наступні принципи організації безготівкових розрахунків:

1) обов'язковість зберігання грошових коштів на рахунках в установах банку (за винятком перехідних залишків у касі). Для цього між підприємством та установою банку укладається договір про розрахунково-касове обслуговування. Саме цей договір слугує правовою базою реалізації даного принципу.

2) право підприємства самостійного вибору щодо установи банку для відкриття як основного, так і додаткового рахунків;

3) самостійність реалізації питання форми розрахунків з відповідним фіксуванням обраного варіанта у своїх договорах та угодах. Враховуючи особливості діяльності, галузь та конкретні умови, які можуть скластися в процесі здійснення розрахунків, установи банків можуть запропонувати своїм клієнтам застосування тієї чи іншої форми розрахунків. Проте остаточне рішення приймається лише підприємством.

4) кошти з рахунка підприємства списуються лише за розпорядженням його власника. У випадку відкриття кількох рахунків в установі банку, обов'язковим є момент визначення основного рахунку, адже саме на цьому рахунку ведеться облік заборгованості, яка списується безспірно.

5) особливістю відкриття рахунку є попереднє повідомлення податкового органу про намір суб'єкта підприємницької діяльності відкрити рахунок в установі банку.

6) терміновість здійснення платежу – момент здійснення платежу має мати мінімальний розрив в часі з моментом відвантаження товарів, виконанням робіт, наданням послуг.

7) платежі з розрахункового рахунку здійснюються в межах залишку доступного залишку на рахунку суб'єкта господарювання або в межах банківського кредиту.

Що стосується форм безготівкових розрахунків, то в сучасних умовах господарювання виділяють платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, акредитиви, векселі та чеки. Різноманітність форм здійснення безготівкових розрахунків та їх визначальна частка у грошовому обороті підприємств свідчить і про диверсифікацію їх видів. Розглянемо класифікацію безготівкових розрахунків (рис. 3).

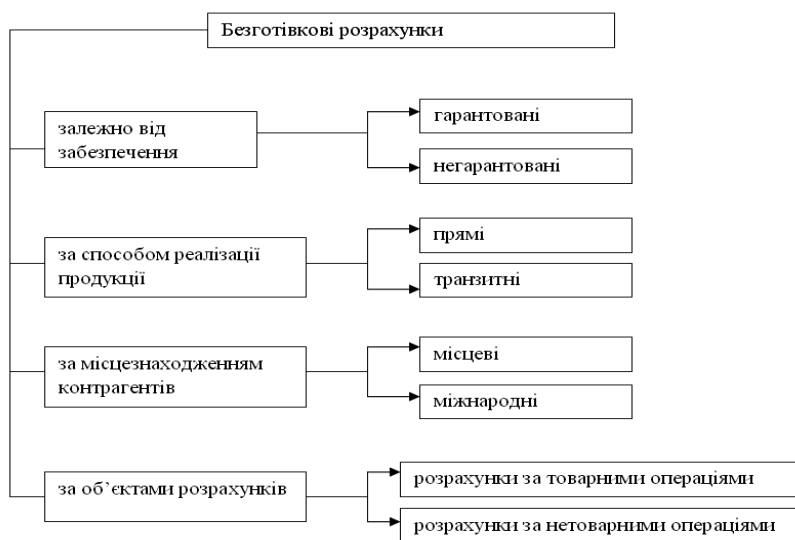

Рис. 3. Класифікація безготівкових розрахунків.

На нашу думку, доцільним також буде розмежування безготівкових розрахунків на міжбанківські (між установами банків) та міжгосподарські (між установами банків та суб'єктами господарювання), які здійснюються, виходячи з того, що раніше відбулося: поставка товарів (акцептно-інкасовий спосіб) чи оплата (акредитивний спосіб).

Отже, очевидні переваги безготівкових розрахунків зводяться до наступного:

- по-перше, це скорочення потреби у друкуванні, перевезенні та зберіганні готівки;
- по-друге, безготівкові розрахунки забезпечують розширене відтворення, адже саме таким чином відбувається зосередження значних вільних коштів в установах банку, що дозволяє ефективно їх використовувати шляхом кредитування підприємств;
- по-третє, виникаючи на початковій та кінцевій стадіях кругообігу товарів, безготівкові розрахунки забезпечують неперервність процесу відтворення;
- по-четверте, безготівкові розрахунки сприяють прискоренню процесу реалізації товарів та обіговості оборотних коштів.

Таким чином, на основі проведеного дослідження можемо привести власне узагальнене бачення форм розрахунків з діловими партнерами (рис. 4).

Рис. 4. Форми розрахунків з діловими партнерами.

В контексті даної розробки слід зазначити, що вибір оптимальної форми розрахунків встановлюється між діловими партнерами індивідуально, виходячи з:

- обумовлених строків погашення заборгованості;
- довіри партнерів один до одного, тривалості ділових відносин;
- можливості надання знижок;
- обсягів та масштабності здійснюваних операцій;
- пріоритетності розширення сфери господарювання та її контрагентів.

Враховуючи специфіку діяльності торговельних підприємств слід виокремити особливості розрахунків з діловими партнерами у цій сфері, а саме:

- масштабність діяльності породжує різноманітність контрагентів, а отже, потребує механізму першочерговості здійснення розрахунків;
- належне, повне та своєчасне відображення господарських операцій щодо розрахунків в облікових регістрах та відомостях;
- гнучкість інформаційної бази щодо стану розрахункової дисципліни на підприємствах торгівлі;
- вибір оптимальної форми розрахунків;
- наявність механізму та порядку надання знижок постійним діловим партнерам;
- своєчасність здійснення розрахунків з державними органами задля продовження дії торгового патенту;
- основою взаємовідносин з діловими партнерами виступають товаророзпорядчі та платіжні документи.

Аналіз спеціальної та загальної літератури показав, що на даний час відсутнє також єдине трактування сутності розрахунків між діловими партнерами як економічної категорії. Слід підкреслити, що наявні згадування про розрахунки дослідники трактують, обмежуючись виключно розрахунковими операціями – складовою частиною розрахунків, що обмежують тим самим масштабність розрахунків як об'єкта обліку. Задля вирішення цього питання автором запропоноване власне визначення розрахунків, що на наш погляд, найбільш точно та в повному обсязі розкриває їх сутність в контексті розрахунків з діловими партнерами.

Різнманітність здійснюваних розрахунків між діловими партнерами в торговельній галузі потребує належної та обґрунтованої їх класифікації як щодо змісту, так і форми. Розглядаючи форму здійснення розрахунків через пріоритетність застосування в процесі господарювання, встановлено, що безготівкова форма розрахунків є найбільш вживана. Проте слід зазначити, що використання лише готівкової та безготівкової форми розрахунків значно звужує їх класифікацію. Задля вирішення цього питання запропонована схема класифікації форм розрахунків, яка дозволяє вибрати найбільш оптимальну форму розрахунків між діловими партнерами. Автор вдало подає систематизовану сукупність особливостей розрахунків з діловими партнерами, що, на нашу думку, дасть змогу виокремити найбільш проблемні місця на даній ділянці господарювання підприємств торгівлі та шляхи їх вирішення.

Джерела та література:

1. Податковий кодекс України : [Електронний ресурс] : постанова ВР України від 02.12.2010 № 2755-VI. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс] : постанова ВР України від 16.01.2003 № 435-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" : [Електронний ресурс] : постанова ВР України від 16.07.1999 р., № 996-XIV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
4. Закон України «Про споживчу кооперацію» : [Електронний ресурс] : постанова ВР України від 10.04.1992 № 2265-XII. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2265-12>
5. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» : [Електронний ресурс] : постанова ВР України від 05.04.2001 № 2346-III. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
6. Закон України «Про банки і банківську діяльність» : [Електронний ресурс] : постанова ВР України від 07.12.2000 № 2121-III. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
7. Бухгалтерський учет : учеб. / А. С. Бакаев, П. С. Безруких, Н. Д. Врублевский и др.; под ред. П. С. Безруких. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Бухгалтерский учет, 2004. – 736 с.
8. Облік, аналіз та аудит : підруч. / М. С. Білик, А. Г. Загородній. – Львів : Кондор, 2008. – 618 с.

9. Чацкіс Ю. Д. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. / Ю. Д. Чацкіс, Е. С. Гейср, О. А. Наумчук, І. О. Власов. – Д. : ДонНУЕТ, 2010. – 471 с.
10. Чацкіс Ю. Д. Фінансовий облік : навч. посіб. / Ю. Д. Чацкіс, О. М. Лисюк, Т. П. Михайлова. – Д. : ДонДУЕТ, 2006. – 456 с.
11. Подцерковный О. П. Денежные обязательства и расчетные правоотношения в Украине : монография / О. П. Подцерковный. – Одесса : Студия “Негоциант”, 2005. – 308 с.
12. Подцерковный О. П. Грошові зобов'язання господарського характеру: проблеми теорії і практики : монографія / О. П. Подцерковный. – К. : Юстініан, 2006. – 424 с.
13. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 - бух. облік, аналіз і аудит / І. О. Власова. – К. : Нац. аграрний ун-т, 2005. – 20 с.
14. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 2-е изд., испр. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 479 с.

Гайдай Г.Г.

УДК 621.795

МІНІМІЗАЦІЯ РИЗИКУ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Процеси інвестування характерні для будь-якої економіки, оскільки завжди є господарючі суб'єкти, що орієнтуються на розвиток і, відповідно, потребують інвестиції, і фінансові інститути, готові інвестувати тимчасово вільні грошові кошти в цілях здобуття доходу [1. Т. 2].

Інвестиційна діяльність транспортного підприємства на сучасному етапі не може зводитися лише до задоволення поточних і часто спонтанних інвестиційних потреб, визначуваних необхідністю заміни морально і фізично застарілих основних засобів. В даний час багатьма визнається необхідність перспективного управління інвестиційною діяльністю підприємства в узгодженні з досягненням загальних цілей розвитку. Ефективним і основоположним інструментом перспективного управління інвестиційною діяльністю організації являється інвестиційна стратегія.

Інвестиційна стратегія є системою довгострокових цілей інвестиційної діяльності організації, обумовленої загальними завданнями її розвитку, а також вибором найбільш ефективних шляхів досягнення цих цілей. Інвестиційну стратегію можна представити як програму інвестиційної діяльності організації, дотримання якої повинне привести до досягнення інвестиційних цілей і здобуттю очікуваного ефекту. Інвестиційна стратегія визначає пріоритети інвестиційної діяльності організації, характер і джерела формування інвестиційних ресурсів, а також послідовність реалізації інвестиційних цілей.

Процес розробки інвестиційної стратегії є найважливішою складовою частиною загальної системи стратегічного вибору підприємства. Розробка інвестиційної стратегії організації заснована на сучасній концепції «стратегічного менеджменту», що активно упродовжується з початку 70-х рр. ХХ ст в корпораціях США і більшості країн Західної Європи. Концепція стратегічного менеджменту відображає чітке стратегічне позиціонування організації, що включає і її інвестиційну складову [2].

Розробка інвестиційної стратегії грає велику роль в забезпеченні ефективного розвитку організації. Ця роль полягає в наступному:

- інвестиційна стратегія забезпечує механізм реалізації довгострокових цілей розвитку як організації в цілому, так і її структурних підрозділів;
- вона дозволяє реально оцінити інвестиційні можливості організації, забезпечити максимальне використання внутрішнього інвестиційного потенціалу;
- вона забезпечує взаємозв'язок стратегічного і оперативного управління інвестиційною діяльністю організації.

У системі інвестиційної стратегії формуються значення основних критерійних оцінок вибору реальних інвестиційних проектів і фінансових інструментів інвестування. При цьому виникає необхідність дотримання принципу мінімізації інвестиційного ризику. Необхідно відзначити, що найбільш значимо рівень інвестиційної ризику зростає в періоди коливань ставки відсотка і зростання інфляції. Тому у зв'язку з різним менталітетом інвестиційної поведінки по відношенню до рівня допустимого інвестиційного ризику на кожному підприємстві в процесі розробки інвестиційної стратегії цей параметр повинен встановлюватися диференційовано [4,5].

Ризик є найважливішою характеристикою інвестиційних процесів. Здійснюючи інвестиційне вкладення, інвестор усвідомлено йде на ризик, пов'язаний з можливим зниженням суми очікуваного інвестиційного доходу, а також можливою втратою інвестованого капіталу. Рівень ризику інвестування знаходиться в прямій залежності від рівня очікуваної прибутковості. Чим вище очікуваний інвестором рівень прибутковості інвестицій, тим вище буде супутній йому рівень ризику. Іншими словами, об'єктивний зв'язок між рівнями прибутковості і ризику інвестування носить прямо пропорційний характер. Значення рівня ризику передбачуваного інвестиційного проекту частенько враховується в процесі визначення рівня норми дисконту і є однією з її складових. Безризикова норма дисконту може визначатися різними методами, найбільш поширеними з яких є:

- визначення середньозваженої вартості капіталу (WACC), що розраховується на основі питомої ваги в активах підприємства власних і позикових засобів;